

TEMA CENTRAL

La Casa Sabater-Noguera

Céline Mutos-Xicola
 Universitat de Barcelona
 Doctora en Història

Els primers canvis en l'estructura de la ciutat s'inscriuen dins d'un corrent de renovació urbana que tingué lloc a diversos indrets d'Europa i que barrejava tant la voluntat de conservar el patrimoni històric com de modernitzar-se per adaptar-se a les noves necessitats. La limitació principal a l'expansió provenia de les muralles que envoltaven el nucli urbà. El naixement d'avingudes, com la de Jaume I, va propiciar la construcció de grans cases unifamiliars com la Casa Sabater - Noguera l'any 1914.

Enderrocament de la muralla del Mercadal a la zona de la Gran Via, a l'altura del baluard de la Santa Creu. En primer terme a la dreta, les naus de la fàbrica Grober. Al fons d'esquerra a dreta, la muntanya de Montjuïc amb el castell homònim, el campanar de l'església de Sant Feliu i la Catedral de Girona. CRDI, Col·lecció Ajuntament de Girona, García Asensio, Antonio J. 1908.

GERONA-FIGUERAS
 SICASSÀ I SELVÀ

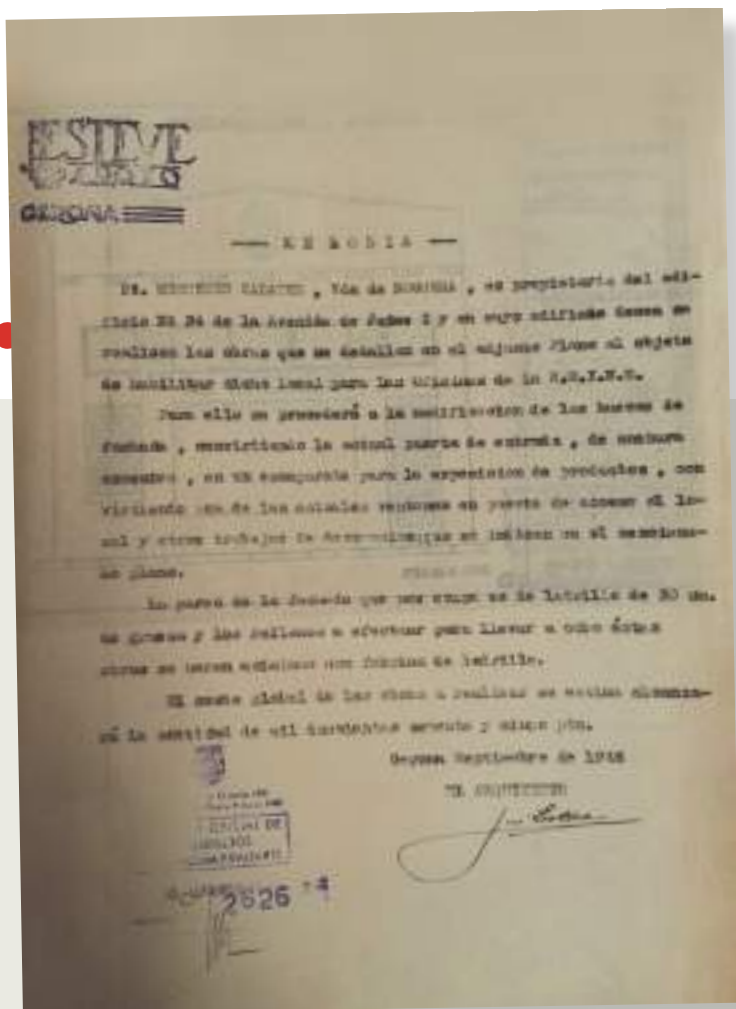
Antonio Garcia
 FOTOGRAFIA

Girona al segle XIX: entre muralles i indústria

A principi del segle XIX, Girona era una ciutat atapeïda, constreta pel seu cinturó de muralles i en bona part ocupada per edificis militars i eclesiàstics. Malgrat que tenia poques possibilitats de creixement, algunes zones estaven iniciant un procés de canvi. Al Mercadal, s'hi concentrava una activitat fabril des del 1780 amb l'obertura de les fàbriques tèxtils de l'hospici (actual Casa de Cultura). Aquestes primeres manufactures sumades

a la disponibilitat de les aigües de la Séquia Monar que travessava el barri fins a desguassar a l'Onyar, havien començat a atreure nombrosos tallers al seu voltant. A l'any 1823, s'hi havia instal·lat una fàbrica tèxtil cotonera de molta importància: la Planas. Els primers canvis urbanístics importants tingueren lloc arran de la desamortització de Mendizábal l'any 1836. La venda i posterior demolició de convents com els de Sant Francesc i de Sant Agustí permeteren alliberar espai, ràpidament aprofitat per a una nova activitat industrial.

A principi del segle XIX, Girona era una ciutat atapeïda, constreta pel seu cinturó de muralles i en bona part ocupada per edificis militars i eclesiàstics.

Memòria de 1946, on Mercè Sabater, viuda de Noguera, com a propietària de l'edifici a l'avinguda Jaume I, 34, expressa el seu desig de realitzar les obres per habilitar el local per a les oficines de REINE, signat per l'arquitecte Josep Esteve Corredor.

Al sector cotoner, s'hi sumava la Bosch Barrau el 1844 i altres de menor importància. Indústries capdavanteres engruïen el teixit fabril gironí com la Gerundense (1843), primera fàbrica de paper continu de Catalunya; la foneria Planas, Junoy, Carné i Cia (1857), precursora en la fabricació de turbines; i la Grober (1890), un referent en la indústria de la fabricació de botons. Amb la construcció dels edificis es reorganitzava l'espai amb nous carrers. N'és un bon exemple la creació del carrer Progrés, actual carrer Nou. Durant la segona meitat del segle XIX, la posició de Girona com a capital de província s'anava consolidant. L'arribada del tren que permetia la connexió amb Barcelona i França l'any 1862, obria noves oportunitats de comerç i participava del canvi de fisonomia de la ciutat, malgrat que encara era força modest.

Un dels resultats fou l'increment demogràfic, que s'havia mantingut força estancat durant la segona meitat del segle XIX, però que gràcies a les oportunitats que oferia la ciutat, s'aniria intensificant¹. Cal apuntar també l'arribada de capital i la pujança d'una classe social burgesa

1. El cens del 1857 indica 14.615 habitants i el de 1900, 15.787. En canvi, l'any 1930, la ciutat comptava amb més de 21.000 habitants. ALBERCH, R. & CASTELLS, N. *La població de Girona (segles XIV - XX)*, IEG, 1985.

Vista des d'un lloc elevat de la Gran Via de Jaume I. A l'esquerra, l'escola Bruguera i el solar buit a on s'alçarà la Casa Sabater, i a la dreta, el transformador de la Sociedad de Empresas Eléctricas. Al fons, el campanar de l'església de Sant Feliu i la Catedral de Girona. Darrere seu, la muntanya de Montjuïc amb el castell homònim. CRDI, Col·lecció Josep Bronsoms Nadal, 1914.

com a factors desencadenants de noves necessitats i d'una pressió sobre l'espai.

Cap a la modernitat

Els primers canvis en l'estructura de la ciutat s'inscriuen dins d'un corrent de renovació urbana que tingué lloc a diversos indrets d'Europa i que barrejava tant la voluntat de conservar el patrimoni històric com de modernitzar-se per adaptar-se a les noves necessitats.

La limitació principal a l'expansió provenia de les muralles

que envoltaven el nucli urbà. L'enderrocament de construccions de caràcter defensiu ja s'estava duent a terme en altres indrets de Catalunya. L'any 1855, Barcelona havia començat la seva demolició i l'any 1860, el Ministeri de Foment donava el vistiplau al Pla de Reforma i Eixample dissenyat per l'arquitecte català Ildefons Cerdà. Un cas similar tenia lloc a la mateixa època a Lleida amb la realització del projecte de Josep Fontserè. En canvi, a Girona, el procés fou més lent i difícil, limitat per la condició de plaça forta de la ciutat i per una certa pugna entre diferents sectors de la societat, moguts per interessos dispars. Si bé la necessitat de l'enderrocament de les muralles havia estat copsada per la Junta Revolucionaria l'any

1869, el projecte va quedar en via morta fins a final de segle. L'any 1892, l'Ajuntament feia els primers passos per convocar un concurs, del qual Eugeni Campllong fou l'únic candidat i guanyador. L'any 1897, l'estudi urbanístic estava enllestit. Incloïa l'articulació de la zona fora muralla, part de la qual ja s'havia començat a construir. Cal dir que el projecte es va trobar d'inici amb forces dificultats i malgrat que a principi del segle XX s'iniciava l'enderrocament de les muralles de Figuerola, no va quedar conclòs fins a la Segona República.

A partir de l'any 1910 i al llarg de la dècada següent, es va engegar un vast programa d'urbanització, sanejament i ordenació. Calia projectar nous carrers i adequar

Calia projectar nous carrers i adequar els usos del sòl amb la modernitat.

els usos del sòl amb la modernitat, construint equipaments col·lectius i habitatges. Un dels eixos principals del nou eixample era la construcció d'una ampla avinguda per reemplaçar la muralla i els baluards, la futura Gran Via. Els terrenys resultants de la desaparició d'aquestes construccions militars foren destinats a particulars i també a equipaments públics.

Un bon exemple és el Grup Escolar de Girona, actual escola Bruguera. El moviment de renovació pedagògica que s'estenia per Catalunya i la reclamació dels mestres gironins palesaven la necessitat de disposar de centres d'educació moderns. El 1908, es va iniciar la seva construcció en l'espai alliberat pel baluard de la Santa Creu. D'aspecte modernista, fou realitzada sota la direcció de l'arquitecte Martí Sureda i Vila. Cal apuntar que la construcció del nou edifici introduïa certes modificacions al projecte d'eixample ideat per Campllong.

El creixement urbanístic coincidia amb l'etapa de l'arquitectura modernista que es desplegava per la ciutat, i es posava al servei tant d'equipaments com el que s'acaba de mencionar, com al de les classes acomodades emergents, industrials o professions lliberals, entre altres, que convertien l'habitatge en un símbol social. Rafael Masó i Valentí és probablement l'arquitecte

Baixos de la Casa Sabater - Noguera, ocupats per la Creu Roja i l'empresa Reine, propietat de Ramon i Josep Ma Noguera. Arxiu Històric de Girona (AHG).

que simbolitza millor el període modernista i noucentista gironí. La farinera Teixidor (1910) i la Casa Ensesa (1915) són dues bones mostres de la seva obra. Altres arquitectes també s'abocaren a aquests corrents arquitectònics. Exemple d'això són Joan Roca Pinet, amb la casa Norat de la Rambla (1912), i Enric Catà, amb les destil·leries Gerunda i la Casa Regàs (1911 i 1916).

La Gran Via fou un dels espais predilectes per a la construcció de grans habitatges unifamiliars. L'any 1912, Josep Martí i Burch aixecava la casa Auguet i Rafael Masó, la casa Gispert Saüch, que fa xamfrà amb el carrer Àlvarez de Castro.

Carles Rahola, en la seva obra "La ciutat de Girona", va deixar constància de la febre constructiva de l'època "els camins camperols

d'ahir van transformant-se en vies ciutadanes. Si algun defecte tenen aquestes vies, és que no són prou amples per al futur desenvolupament urbà. La ciutat va envaint el camp. Hi ha, com en tota creixença urbana, una mena de lluita entre l'una i l'altra. I la ciutat, per fi, esdevé triomfant".

I entre els edificis que s'aixecaren, hi hagué la Casa Sabater.

Els artífexs de la Casa Sabater - Noguera

Un arquitecte il·lustre: Isidre Bosch i Bataller (Vilanna 1875 - Girona 1960)

Isidre Bosch i Bataller va néixer l'any 1875 a Vilanna —ara Llogaret

de Bescanó—, en una família acomodada de terratinents. El seu pare, Joan Bosch i Falgueras (1844-1908), era originari de la mateixa Vilanna i la seva mare, Maria Bataller i Portell (1840-1896), de Constantins.

Tots dos provenien de famílies benestants i eren cosins de tercer grau. El pare posseïa el Mas Bosch, una gran heretat a Vilanna, així com terres a la Cellera del Ter, poble d'origen dels seus pares, i la mare era hereva del mas Rerablanca

Fotografia d'Isidre Bosch i la seva família. Ajuntament de Girona. CRDI (Fotografia Unal).

també de Vilanna, una propietat valorada amb més de 7.000 lliures catalanes al moment del seu matrimoni. La seva unió, i la dels seus respectius patrimonis, tingué lloc l'any 1870. Del matrimoni, naixeren tres fills: Joan (1872-1937), Josep (1873/4-1936) i l'Isidre (1875-1960).

Isidre Bosch i Bataller va cursar l'escola Superior d'Arquitectura de Barcelona i l'any 1903 va obtenir el títol. Bosch va ser entre els primers gironins que obtingueren la titulació d'ençà que es creà l'Escola l'any 1875, després de Manuel Almeda (1875) i Martí Sureda (1890). Entre els seus companys de promoció

destaquen August Planella i Poletti, que va realitzar bona part de la seva carrera a l'Argentina; Enrich Pfitz i López, autor de diversos edificis particulars, en particular de les Colònies Iturbe a Madrid; i Josep Maria Coll i Bacardi, que va deixar a Terrassa nombroses mostres de modernisme com el Vapor Marcet Poal. Un altre company fou Enric Catà i Catà, arquitecte municipal d'Arenys de Munt i catedràtic de l'Escola d'Arquitectura. Bosch va desenvolupar part de la seva carrera a Girona, i va ser autor de nombroses obres sol o en col·laboració amb altres arquitectes, com el conegut Lluís Domènech i Muntaner, director de

l'Escola a partir de 1900. De fet, el mateix Domènech va ser un dels impulsors de l'ensenyament de l'arquitectura modernista, una influència molt perceptible en els primers treballs de Bosch i que també es plasmaran en els d'un altre gran arquitecte gironí titulat l'any 1906, Rafael Masó.

Isidre Bosch va iniciar la seva vida professional com a arquitecte municipal de Palafrugell, firmant l'any 1907 un edifici modernista ben destacat: l'escorxador. També ho va ser poc després de la Bisbal, lloc del qual va haver de dimitir l'any 1910 després de fer front a una moció de censura del consistori. La seva vinculació a l'àmbit municipal a les comarques gironines queda palesada per la seva col·laboració en altres localitats com Cassà de la Selva i Llagostera.

Des de ben aviat, Bosch va estar plenament vinculat als canvis de fisonomia de la ciutat de Girona que resultaven de la urbanització dels terrenys agrícoles de fora muralla i de l'emergència de classes benestants que hi cercaven visibilitat. La seva transcendència queda evidenciada en diversos habitatges familiars, com per exemple els que s'articulaven als voltants de l'aleshores recentment creada plaça Marqués de Camps, un dels primers nuclis extramurs que creixia sota la influència de l'estació de tren. Entre 1904 i 1907, va rebre diversos encàrrecs que donaren lloc a les cases modernistes Casa Casellas o edifici Mobles Casellas, el bloc de pisos Marull i la casa del comerciant

Plànol del magatzem firmat per l'arquitecte Isidre Bosch. Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (AHCOAC-G).

Salomó Roure Sala, tots situats a escassos metres els uns dels altres a la nova Ronda Ferran Puig.

De forma simultània, va realitzar un habitatge familiar per un il·lustre personatge gironí, el Dr. Modest Furest i Roca. Gran part de la fama del Dr. Furest es deu al reconeixement de les propietats mineromedicinales de l'aigua que brollava del Puig de les Ànimes i a la seva comercialització amb el nom de Vichy Catalán. Després d'uns anys residint a Caldes de Malavella arran de la construcció del balneari, el metge i la seva família van tornar a Girona, moment en el qual se situa l'encàrrec fet a Isidre Bosch. No fou l'única obra duta a terme pel compte de Modest Furest. Va construir també el Bloc Furest al carrer Nord, i el magatzem Furest, avui desaparegut, situat al núm. 5 de la Gran Via Jaume I. Isidre Bosch va acabar una fructífera primera dècada de segle dissenyant el saló Cinema Gran Via, inaugurat per les Fires de l'any 1908 (malgrat no estar del tot acabat), com a sala de festes i de projecció. D'altra banda, el final de dècada també marca un feliç esdeveniment pel jove arquitecte: el seu casament amb Dolors Reigt el 12 d'abril de 1909. La seva esposa, nascuda l'any 1887, era la filla de Pius Reigt i González i d'Antònia Martí i Badia, hisendats que vivien al carrer Cort Reial de Girona. Durant la segona dècada del segle s'ampliaren els horitzons de l'arquitecte. L'any 1914 va rebre un altre encàrrec particular del matrimoni format per Mercè Sabater i Riera i Josep Maria Noguera i Vila, farmacèutic, per edificar una casa en un solar de la recentment creada Gran Via.

Bosch va multiplicar els projectes també fora de la ciutat. L'any 1915, se li va encarregar la construcció de la nova fàbrica Brilles, Pagans i Companyia de Celrà, convertint-se l'edifici en un destacat exemple de l'arquitectura modernista

Vista de la casa Noguera – Sabater l'any 1946. Arxiu Històric de Girona (AHG).

industrial de les comarques gironines. L'època de la República va resultar especialment fructífera per a l'arquitecte. L'acabament de l'enderrocament dels baluards va desembocar en una nova onada d'urbanització, que situaren a Isidre Bosch al centre de diversos projectes, aleshores sovint associat amb el seu fill, Ignasi Bosch i Reigt. Sense deixar de banda les construccions d'equipaments col·lectius com les escoles, va realitzar amb èxit nombrosos encàrrecs particulars, combinant

diversos estils arquitectònics que responien a les demandes dels seus clients. Dos bons exemples de la mateixa època són la Casa Salvador Plaja i el Bloc Reglà. Aquests són els anys del reconeixement de la seva labor amb l'obtenció de diversos premis, un per un edifici propietat de Carles de Camps i Olzinelles al carrer Eiximenis (1933), un altre per l'edifici fet a la plaça del Carril i propietat de Lluís Taberner, així com una menció honorífica per la façana del carrer Lorenzana 49, propietat de Rita Perich (1934).

Plànol de la modificació que es realitza a la façana l'any 1946.
Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (AHCOAC-G).

Entre les funcions complementàries dels encàrrecs privats i públics, es pot destacar la vinculació d'Isidre Bosch amb l'arquitectura religiosa. Catòlic fervent, havia passat alguns anys de la seva joventut al seminari. Aquest vessant es va consolidar al ser anomenat arquitecte diocesà l'any 1933, càrrec que el va portar a dirigir nombroses remodelacions i reparacions especialment després de la guerra.

Isidre Bosch també es va distingir per la seva implicació política marcada cap al sector més conservador i catòlic. Fou candidat a les eleccions municipals del 1915 pel partit Maurista, compartint la llista amb Manel Vancells, propietari de la fàbrica paperera Aurora. Just abans del cop d'estat, l'any 1922, va presentar-se per Acció Monàrquica o Unió Monàrquica Nacional, suport polític del General Miguel Primo de Rivera a Catalunya.

El mateix any es va integrar al cens de la Cambra de la Propietat Urbana, on més endavant formaria part de la Comissió d'Urbanisme i Sanejament. Amb la dictadura de Primo de Rivera, l'arquitecte va multiplicar els càrrecs que palesaven la seva sintonia amb el règim. Fou membre de la *Liga Espiritual contra la Blasfèmia*, del *Consejo de Alto Patronato de los Exploradores de España*, sent vocal a la *Tropa de Gerona*, president de la Comissió Central i de Cultura de l'Ajuntament, vocal de la Junta de Beneficència i tinent d'alcalde. A les eleccions del 13 d'abril de 1931, va ser candidat del partit catòlic-monàrquic al districte 1, obtenint 265 vots, lluny darrere del republicà Miquel Santaló Parvorell amb 850 vots, però primer dels 3 candidats conservadors.

Amb l'esclat de la guerra civil i atesa la militància dretana de la

família, va ser arrestat i, una vegada alliberat, va romandre amagat amb el seu fill Ignasi durant bona part del conflicte. Un altre fill seu, Manel Bosch i Reigt, de 23 anys, va ser assassinat. L'arribada del franquisme el va tornar a posar al capdavant de l'escena política, esdevenint tinent d'alcalde del primer ajuntament franquista i membre de la Junta de Depuració del COAC.

Isidre Bosch Bataller va morir el 21 de juliol de l'any 1960, a l'edat de 84

Isidre Bosch també es va distingir per la seva implicació política.

anys. La seva necrològica, publicada al diari franquista *Los Sitios*, destacava "su prestigio en el ejercicio de su carrera, ciudadano ejemplar y modelo de católico ferviente".

Un matrimoni burgès a la Gran Via: la família Sabater-Noguera

El 24 d'abril de 1914, a la notaria de Ramón Forn Bellet, Dolors Tomàs Esteva va establir en emfiteusi perpètua a Mercè Sabater el seu solar situat "fuera de la puerta de Figuerola". L'emfiteusi representa la cessió del domini útil d'un bé per fer-ne ús, a canvi d'un cens o pensió anual, però no la plena propietat. Cal deixar palès que el contracte fou firmat entre les dues dones, amb l'acord això sí, dels seus respectius marits, Narcís Callicó i Bahi, mecànic, i Josep Maria Noguera i Vila, farmacèutic.

Es tractava d'un terreny de regadiu de 19 metres d'ample i 29 metres de fons, sent un total de 551 metres quadrats edificables, menys 56 metres de vial que s'havia de deixar lliure segons les ordenances municipals. Aquest terreny sobre el qual Mercè Sabater va adquirir els drets era la peça central d'una parcel·la d'1,74 hectàrees dedicada a l'horta i arbreda. Aquesta confrontava amb diverses altres finques com la de Salomó Roure, la de Joan Batlle, la de Francisco Perich i també amb el carrer Figuerola, el riu Güell i la muralla. Hi arribava una derivació de la Séquia Monar per disposar d'aigua de rec.

L'establiment del solar constava de diverses clàusules. Mercè Sabater havia d'edificar-hi en un termini màxim de 5 anys i tancar-lo amb una paret i barana superior al metre d'alçada. El cens que havia de pagar a Dolors Tomàs i als seus successors

de forma perpètua, com a propietaris del domini directe, era de 40 pessetes cada 24 del mes de juny directament al seu domicili, en moneda d'or o de plata. La redempció del cens, és a dir, la seva cancel·lació, s'establia a 1.000 pessetes. Quedava també a càrrec de la compradora tots els tributs derivats de la construcció. Se li permetia utilitzar l'aigua de la séquia sempre que es realitzés un conducte per sota de la vorera. En canvi, no tenia dret a reconduir les aigües pluvials de les propietats del voltant cap a casa seva. Finalment, es concedia a Mercè Sabater el dret de fadiga, és a dir, la prioritat, en cas que Dolors Tomàs volgués vendre el terreny de darrere, un solar que arribava fins al carrer que s'estava projectant, paral·lel a la línia del ferrocarril de la Companyia MZA (*Madrid a Zaragoza y Alicante*).

El preu total de l'establiment fou de 10.000 pessetes, que corresponien a 9.000 pagades en bitllets i monedes de plata al moment de la firma notarial i 1.000 pessetes del cens anteriorment esmentat, que no es pagava al comptat.

Foren testimonis de l'acte notarial Rafael Serra Freixas, violinista de l'Orquestra Simfònica de Girona i Narcís Coll Turbau, encara estudiant, i germà del futur metge gironí Francesc Coll Turbau.

Mercè Sabater va encarregar la construcció a l'arquitecte Isidre Bosch, ja autor de dos edificis molt propers al terreny adquirit, i el projecte es va elaborar al seu nom, donant lloc a l'edifici conegut popularment com la Casa Sabater.

El dia 8 de maig, l'ajuntament donava permís per procedir a les obres d'anivellament del terreny i construcció de les parets que delimitaven el jardí, segons els plànols de la casa. La primera pedra de les parets de cerca es va posar el dia 11 de maig de 1914. El 3 de juliol, es va obtenir el permís

L'edificació va ser la peça central d'una parcel·la d'1,74 hectàrees dedicada a l'horta i arbreda.

d'obres de la casa després d'haver-se compromès a respectar diverses normatives i havent satisfet 780,62 pessetes de drets. Però, un parell de mesos després de demanar el permís, va sortir una discrepància amb l'Ajuntament en relació amb l'ample permès de la tribuna. La normativa del nou eixample especificava que la tribuna no podia sobresortir més d'1,5 metres cap al carrer. Una regulació que Josep Maria Noguera va qüestionar al·legant que altres ciutats, com per exemple Barcelona, permetien un ample de 2 metres si la tribuna era poligonal o rodona. Per donar pes a la seva reclamació argumentava que "la calle de Jaime I va a ser una verdadera gran-via para esta ciudad y por lo tanto conviene dar las mayores facilidades a los propietarios que en ella quieran construir a fin de proporcionar a la propia via la mejor belleza y ornata posibles y al propio tiempo se conseguirá que los edificios reunan el maximo de comodidades para los vecinos". Afirmava que l'ample de 2 metres ja estava concedit per les cases que donaven a l'Onyar. En aquest moment, l'única casa construïda a prop, tot i que donava a un altre carrer, era la casa Auguet. Al final, l'Ajuntament va optar per resoldre la demanda de forma positiva a favor del matrimoni, establint així una nova ordenança municipal que modificava la normativa de construcció per a totes les futures construccions de la ciutat.

De la construcció de la casa s'ha conservat només una part de la

documentació original, però aquesta és suficient per identificar un conjunt notable de contractistes, artesans i empreses que hi participaren.

La seva intervenció reflecteix la voluntat de Bosch de conjugar dues aspiracions profundes del moment: d'una banda, l'impuls de modernitat que caracteritzava els inicis del segle XX, amb l'adopció d'instal·lacions innovadores; i de l'altra, el manteniment d'un fort lligam amb la tradició constructiva catalana, expressada en l'ús de materials nobles i en la tria d'oficis artesans de notable reputació.

La construcció fou a càrrec del mestre d'obres Benet Musqueras i Font i dels seus treballadors des de l'inici de les obres fins al final. Musqueras, de reconegut prestigi, havia estat encarregat l'any anterior de les obres de reparació de la capella de Sant Narcís, dirigides

per Rafael Masó. L'industrial gironí Ginés Canet Marquès també va jugar-hi un paper rellevant com a subministrador de material i mà d'obra. En referència als materials bàsics com els maons, les pedres, la calç i el ciment, provenien de J. Mateu i de Vídua de Colomer. Per a les bigues de ferro, s'optà per la casa barcelonina Hijos de Miguel Mateu, firma de gran rellevància i recorregut, promotora de la *Unión de Almacenistas de Hierro*. En l'àmbit de la fusteria, l'obra comptà amb el mestratge de Pumarola, fuster de prestigi que havia participat en projectes tan emblemàtics com l'Orfeó Gironí.

Els interiors reforçaven aquesta combinació entre modernitat i tradició. El paviment del menjador i del passadís de la planta noble fou encarregat a la prestigiosa fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues

Els interiors reforçaven aquesta combinació entre modernitat i tradició.

de Llobregat, molt apreciada per arquitectes modernistes com Gaudí i Domènech i Montaner. La hidràulica fou confiada a la coneguda Casa Butsems d'Hostafrancs, mentre que les conduccions d'aigua es realitzaren amb material de Curcuny, de Barcelona. El mosaic de l'entresol procedia de la casa Viuda d'Esteve de Girona. La uralita utilitzada en altres sectors de l'obra fou adquirida a la companyia dels

germans Roviralta, fundada a Cerdanyola el 1907 i pionera en la producció d'aquest material innovador.

El conjunt d'elements domèstics també incorporà objectes procedents del comerç especialitzat barceloní, com ara la cuina econòmica, adquirida el juny de 1915 a l'establiment José Preckler. La calefacció, equipament encara poc habitual en moltes llars de l'època, fou encarregada a Munné i Capdevila, que instal·là una caldera termosifó, símbol inequívoc de la voluntat de dotar la casa de confort i de modernització. En aquesta mateixa línia d'innovació que responia als estàndards emergents del progrés urbà, l'electricitat fou executada per Adroher Germans i el lampista Ramon Boix, establert al carrer Ballesteries núm. 47.

Els acabats varen anar a càrrec del pintor Estrach, que va realitzar la decoració cromàtica, mentre que Pericot, guixaire de professió, treballà els motllurats i acabats ornamentals. La construcció del pou fou obra de M. Corominas, de Borrassà. No resulta estrany que, una vegada acabada el novembre de 1916, l'informe del cadastre descrivís la finca com a *"moderna, con lujo y comodidades, teniendo planta baja y dos pisos, en los bajos 2 tiendas en el primer piso, 2 inquilinos con vestíbulo, comedor, sala, despacho, cocina y dormitorios y en el 2º piso un inquilino con doble número de habitaciones que las anteriores, al fondo y costado izquierdo, jardín. Encontrándose en el 1er periodo de vida."* A nivell de construcció, el cadastre indicava *"muros de ladrillo, entramado de hierro con forjado de bovedillas mensulas y molduras*

de cemento, armadura de madera con cubierta de teja árabe, soladas de baldosin cerámico pintado, empapelado y decorado moderno, vidriera y carpintería. Con luz eléctrica y agua."

La valoració total del solar era de 26 pessetes el metre quadrat sobre 522 metres (i ja no els 550 anteriors), per la qual cosa representava un valor de 13.572 pessetes, més 45.300 pessetes del valor de casa. En totalitat, l'any 1918, la finca era valorada en 58.872 pessetes i l'impost de contribució s'alçava a 1.215 pessetes. El matrimoni va ocupar la casa tant punt acabada i va arrendar la planta a inquilins i els baixos a negocis, sent els primers un taller familiar, REINE i la Creu Roja.

L'any 1926, es demanava permís per edificar un magatzem/cotxera en el seu terreny. Se li concedia amb la condició de no ser utilitzat com a habitatge ni per guardar-hi materials perillosos. Els plànols també els firmava Isidre Bosch i la construcció s'havia d'acabar en un termini inferior a 12 mesos. El permís es va concedir després d'haver abonat els drets municipals de 76,25 pessetes més un petit recàrrec de 15 pessetes que corresponia a la demanda d'abatre un arbre que dificultava

L'any 1926, es demanava permís per edificar un magatzem/cotxera en el seu terreny.

l'entrada de cotxes i camions. Es descrivia com a *"local de planta baja con un patio fondo, construido para emplearlo como cochera por su propietario"*.

Josep Maria Noguera morí l'any 1933, deixant a Mercè i els seus onze fills. Durant les dècades següents, existeix algun projecte de reforma interior, però de poca importància. Més canvis es produïren en els espais exteriors, especialment a la cotxera. L'any 1945, s'hi traslladava REINE. Implicava modificar la façana, especialment la porta d'entrada dels vehicles, massa ampla, per convertir-la en una vitrina pels productes. L'arquitecte Josep Esteve Corredor es va encarregar de les obres. L'empresa hi va romandre fins al seu trasllat a Sarrià de Ter l'any 1986, on s'instal·laren com a ENIER, fins a dia d'avui. Després del trasllat de REINE, dos negocis nous ocuparen els espais buits. A la part de la cotxera, s'hi instal·len Assegurances Bilbao i, al local de l'esquerra, la Floristeria Kentia. El local de la dreta, ocupat durant dècades per la Creu Roja, va passar a acollir diverses entitats bancàries (Caja Madrid i Bankpime, entre altres).

La vida de la casa durant la segona meitat del segle XX va estar lligada a la de la seva propietària. En els seus últims anys de vida, va ser cuidada per la seva filla Montserrat, qui va reintegrar la casa familiar acompanyada pel seu marit Miquel Matas i els seus fills. Hi van romandre després de la mort de l'àvia l'any 1970. Josep Maria, l'hereu, va morir l'any 1998 i el primer pis va quedar desocupat, breument llogat com a habitacions a estudiants. L'any 2013, desapareixia Miquel Matas, darrer ocupant de la Casa Sabater. Amb ell s'acabava quasi un segle de vida d'un edifici que havia aixoplugat tres generacions de la mateixa família.

Imatge de finals dels anys 40 del magatzem i lateral de la façana de la Casa Sabater - Noguera. Arxiu Històric de Girona (AHG).